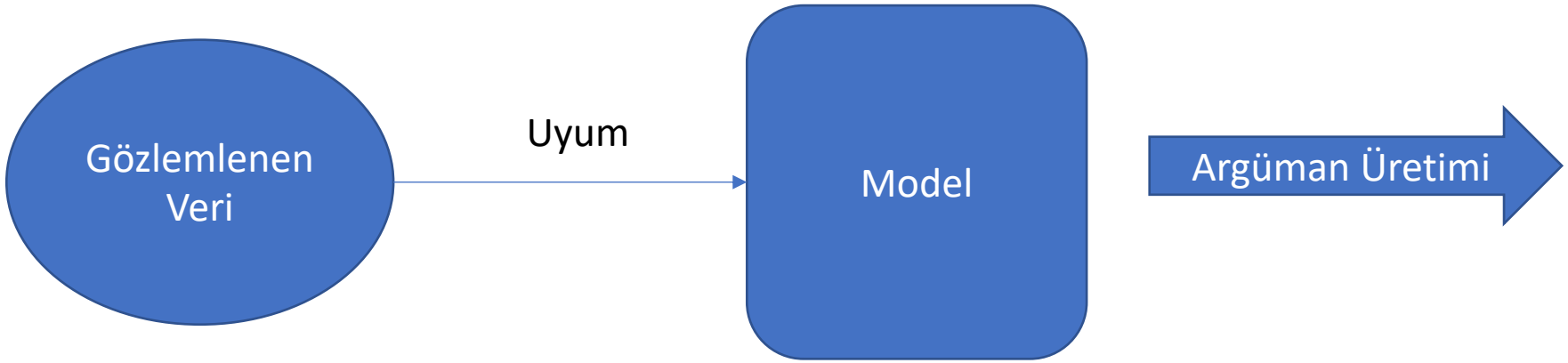
Dr. Metin ŞARDAĞ

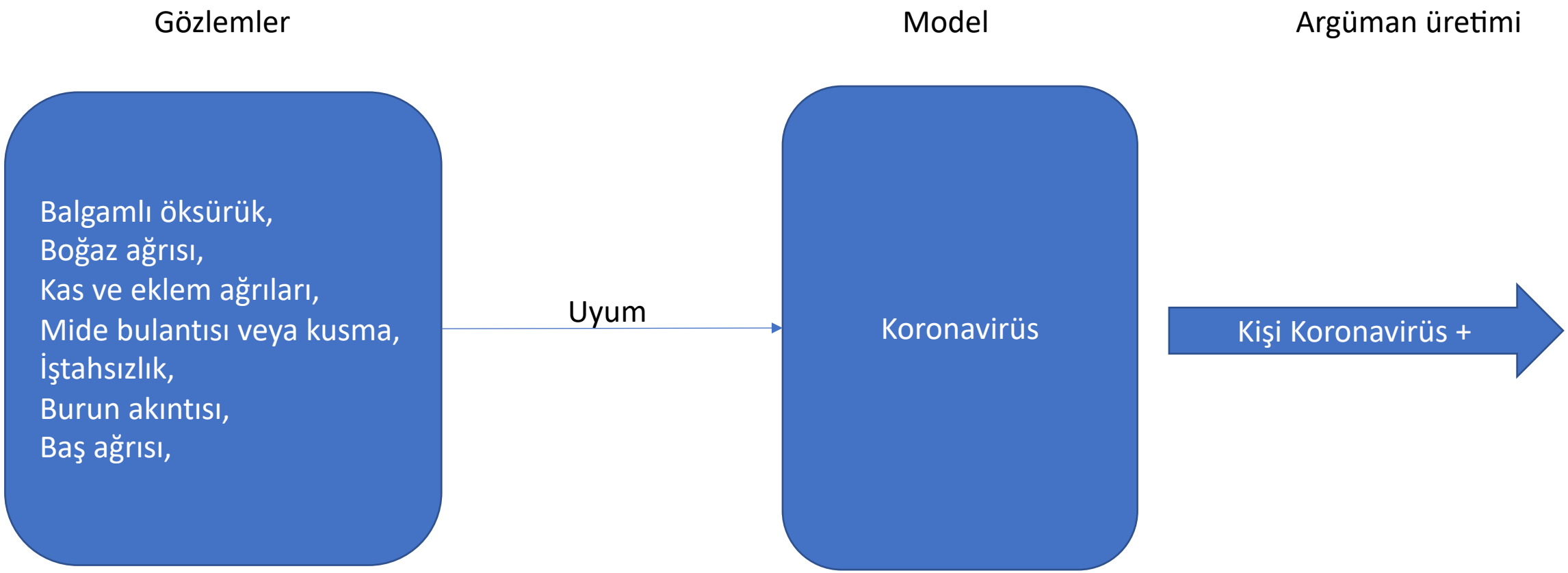
Mantıksal Akıl Yürütme

İşaretten gelen argüman

Argümantasyon sürecinde, bir durumda gözlemlenen veri benzer bir modele uyan herhangi bir şeyin işareti olarak alınır (Walton, 2006).

Gözlemlenen
Veri
Uyum
Model
Argüman Üretimi

Buradaki akıl yürütme varsayımsaldır. Çünkü gözlemlerin nedeninin başka sebeplerinin olması muhtemeldir.

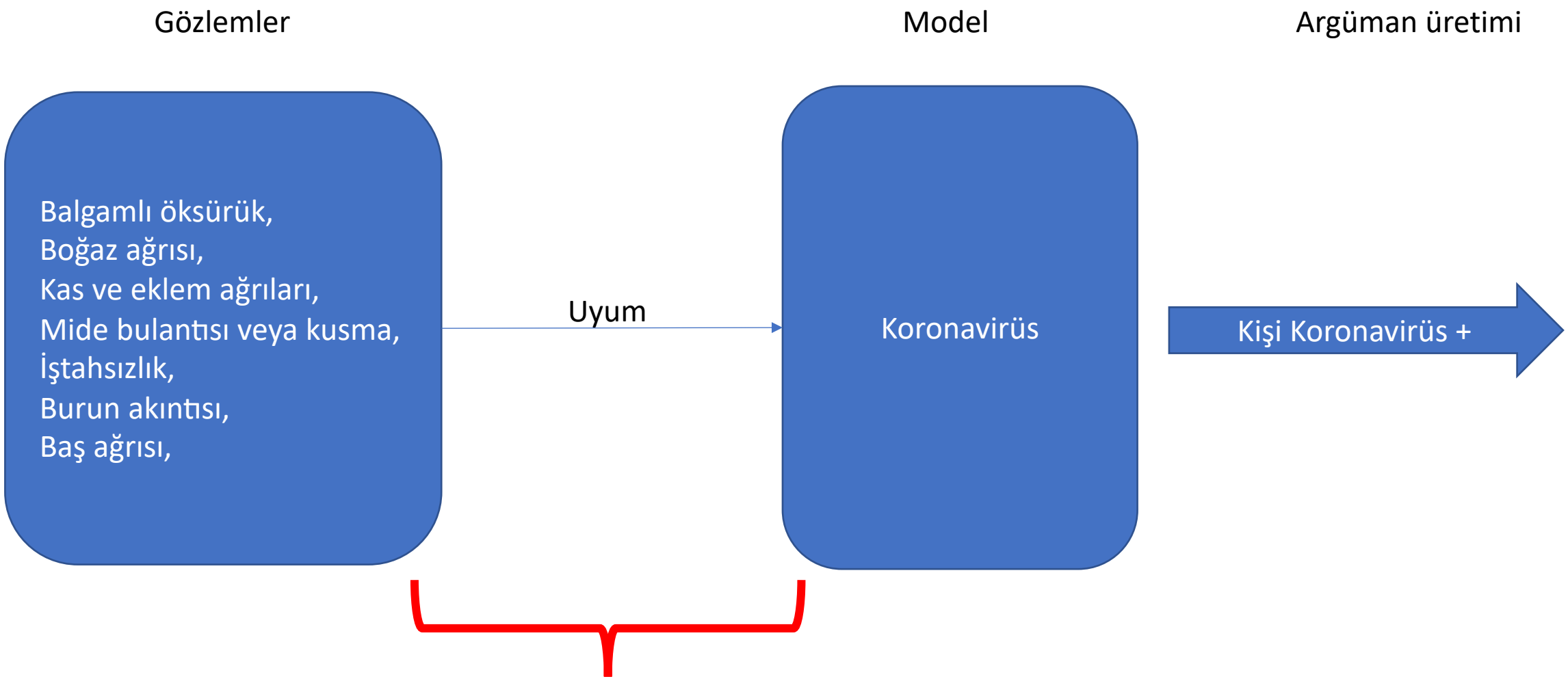
Fakat içinde bulunulan koşullarda bu gözlemler sıklıkla kişinin Koronavirüs + olduğunu gösteriyorsa, yaygınsa argüman güçlenir.

İşaretten gelen argümanı değerlendirmek için iki eleştirel soru bulunmaktadır (Hastings, 1962).

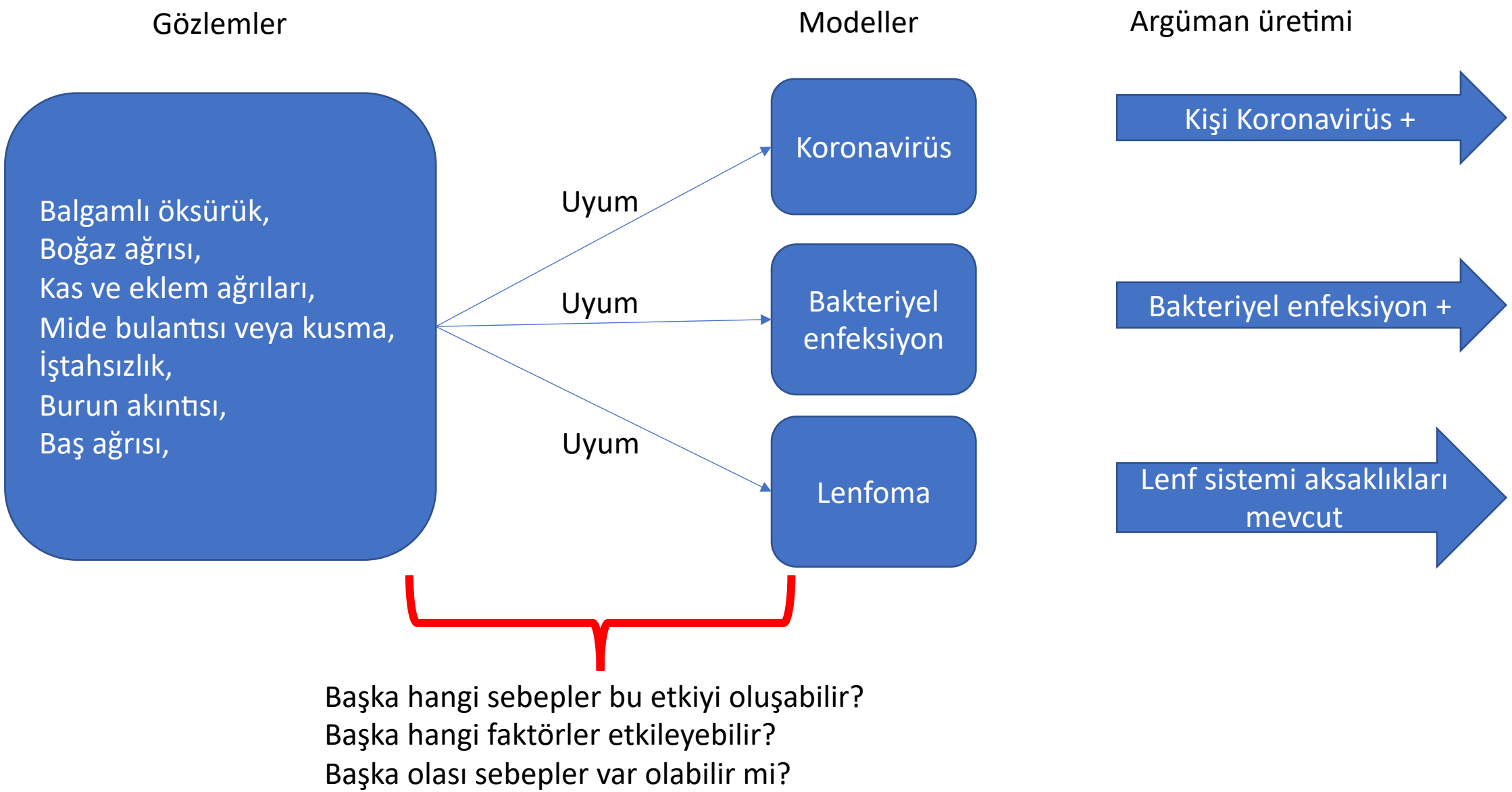
Belirtilen olay ile işaretin ilişki gücü nedir?

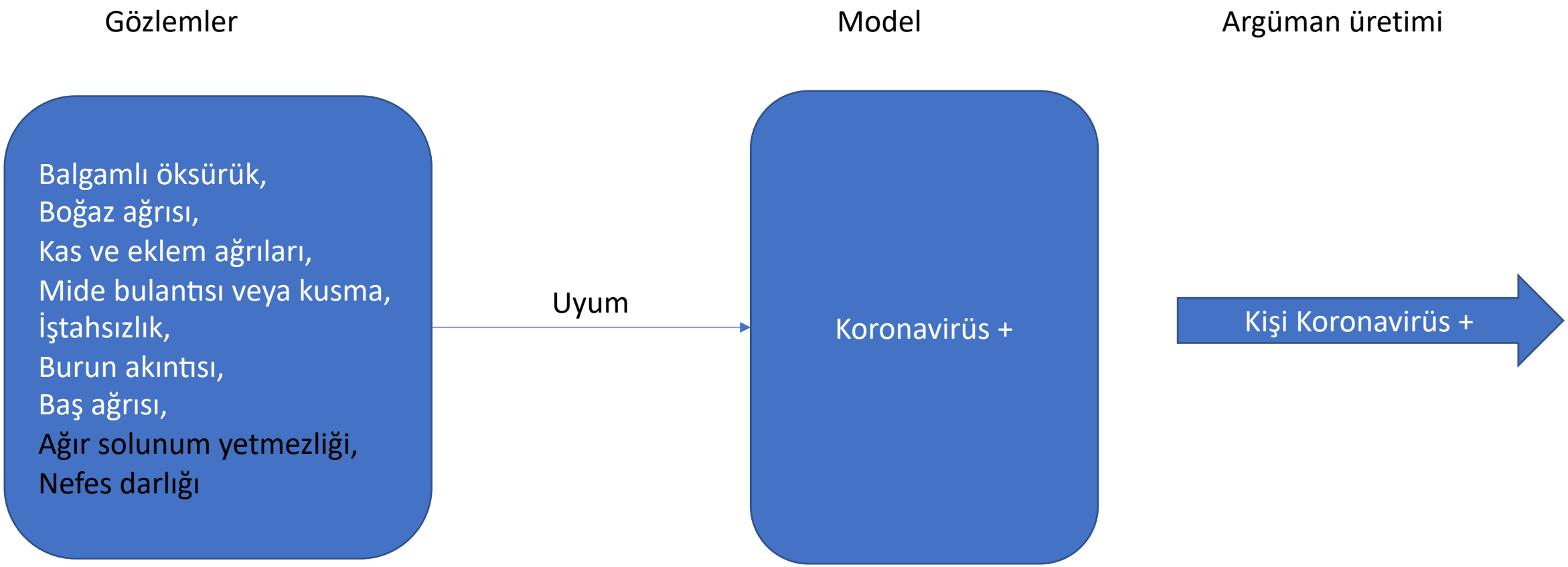
İşaretin daha güvenilir hesaba katılabilecek unsurları var mı?

Belirtilen olay ile işaretin ilişki gücü nedir?

İşaretin daha güvenilir hesaba katılabilecek unsurları var mı?

Gözlemler
Model
Argüman üretimi
Balgamlı öksürük,
Boğaz ağrısı,
Kas ve eklem ağrıları,
Mide bulantısı veya kusma,
İştahsızlık,
Burun akıntısı,
Baş ağrısı,
Ağır solunum yetmezliği,
Nefes darlığı
Uyum
Koronavirüs +
Kişi Koronavirüs +

Kararlılıktan/ tutarlılıktan gelen argüman

Kararlılıktan gelen argüman kullanımında, bir düşünceyi ortaya koyan kişi karşılık verenin neden belirli bir önermeyi kabul etmesi gerektiğine yönelik karşılık verenin kararlılığından bahseder (Walton, 1998).

X: Y, sen ekosentrik tutum sergileyen birisin değil mi?

Y: Tabi ki, bunu biliyorsun.

X: O zaman, yeni HES projesinde çevrecilerin düşüncesini destekliyor olmalısın.

Ekosentrik: Çevre merkezli

X: Y, sen ekosentrik tutum sergileyen birisin değil mi?

Y: Tabi ki, bunu biliyorsun.

X: O zaman, yeni HES projesinde çevrecilerin düşüncesini destekliyor olmalısın.

Bu durumda Y çevrecilerin düşüncesini kabul etmezse, neden kabul etmediğini açıklaması gerekecektir. Aksi halde Y'nin ekosentrik tutum sergileyen biri olduğu iddiası gerçekle tutarsız olduğu, HES projesini desteklediği düşünülecektir.

Kararlılıktan gelen argüman için argüman şeması aşağıdaki gibidir (Walton, 1996).

a, A savına bağlanır (geçmişte söylediği şeye göre)

Bu yüzden bu durumda a, A'yı desteklemelidir.

Bu argümantasyon şeması için eleştirel sorular aşağıdaki gibidir:

a gerçekten A'ya bağlı mı? Eğer öyleyse hangi deliller onun bağlı olduğu iddiasını destekler?

Önermede belirtilen A ile sonuçta belirtilen A eşdeğer mi? Eğer eşdeğer değilse iki sav arasındaki ilişkinin doğası tam anlamıyla nedir?

Bilen Kişiden Gelen Argüman

- Bir tarafın doğrudan sahip olmadığı bilgiye diğer tarafın sahip olduğu varsayılır.

Yeşil yapraklı bitkiler güneş ışığı altında fotosentez yapar. (Önerme, A)

Öğretmen (a)

Bilen kişi konumunda

a, A’nın doğru veya yanlış olup olmadığını bilme konumundadır.
a, A’nın doğru (yanlış) olduğunu öne sürer.
A makul bir şekilde doğru (yanlış) olarak alınabilir (Walton, 2006).

Yeşil yapraklı bitkiler güneş ışığı altında fotosentez yapar. (Önerme, A)

Öğretmen (a)

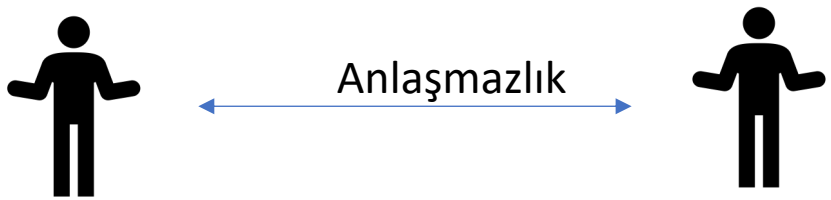
? → a, A’nın doğru(yanlış) olup olmadığını bilme konumunda mıdır?

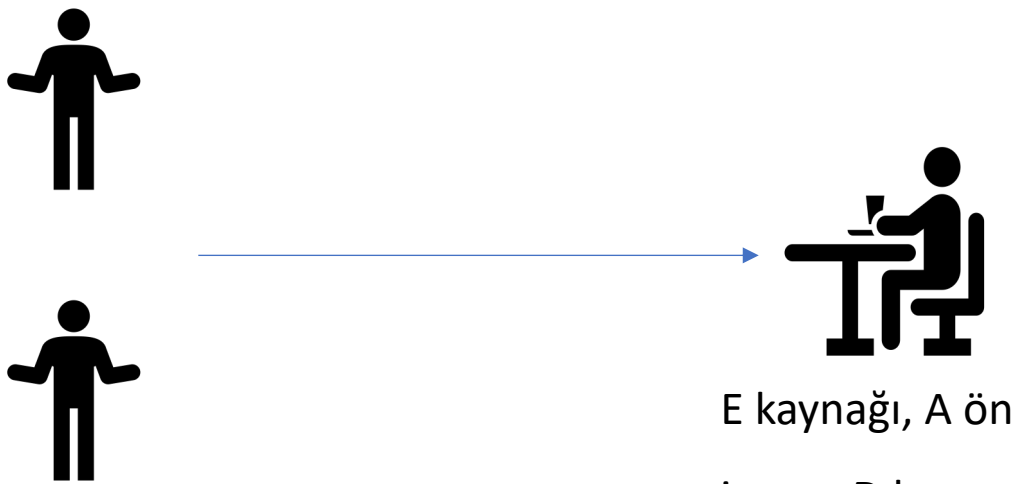
a, dürüst müdür?

a, A’nın doğru(yanlış) olduğunu ileri sürdü mü? (Walton, 1996)

Uzman görüşünden gelen argüman

- Bilginin belli bir alanındaki uzman, o alanda ortaya atılan görüşler hakkında özel bir bilme konumundadır ve bu yüzden uzmanın bu tür durumlardaki görüşü genellikle desteklediği savlarda ağırlığa sahiptir. En yaygın durumlardan birisi iki taraf arasındaki bir tartışmada kullanılır. Burada birisi “bu görüş uzman(lar) tarafından doğru olduğu belirtildi” gibi ifadeler söyleyerek kendi görüşünü savunmaya çalışır.

E kaynağı, A önermesini içeren D konu alanında bir uzamandır.

E, D konu alanında A önermesinin doğru (yanlış) olduğunu öne sürer.

A makul bir şekilde doğru (yanlış) olarak alınabilir (Walton, 2006).

Eleştirel sorular

Bir uzman kaynak olarak E ne kadar güvenilirdir?

E, A önermesini içeren alanda bir uzman mı?

E, A önermesini ima eden ne öneri ortaya sürdü?

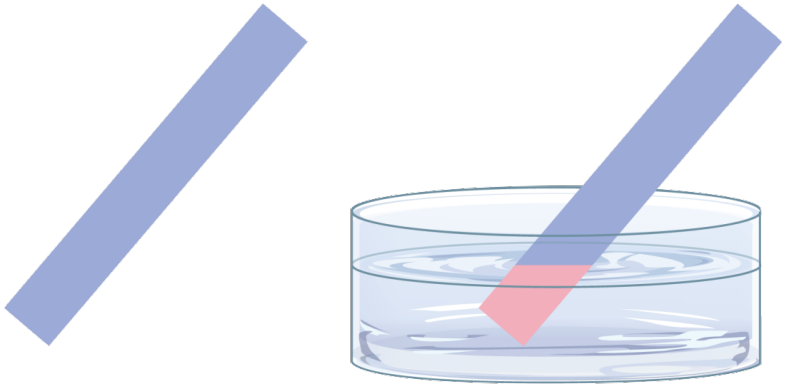
E, kişilik olarak güvenilir bir kaynak mı?

A, diğer uzmanların öne sürdüğü şeyle tutarlı mı?

E’nin iddiası delile dayalı mı? (Walton, 1997)

Delilden hipoteze argüman

Bu şemada şartlı veya varsayımlı bir tahmin ileri sürülür (Eğer A doğru ise o zaman B de doğru olacaktır). A önermesi hipotez olarak adlandırılır ve B önermesi, bazı deneysel veya gözlemlenebilen veya rapor edilebilen dolaylı delilleri temsil eder.

Örnek

Şartlı, varsayımlı tahmin

Eğer bu bir asit çözeltisi ise, turnusol kâğıdı kırmızıya dönecektir.

Turnusol kâğıdı kırmıza döndü.

Bu yüzden, bu bir asit çözeltisidir.

Pozitif

- Eğer A (bir hipotez) doğruysa, o zaman B’nin (bir olayı rapor eden önerme) doğru olması gözlemlenecektir.
- Verilen bir olayda B’nin doğru olduğu gözlemlenir.
- Bu yüzden A doğrudur (Walton, 1996).

Negatif

- Eğer A (bir hipotez) doğruysa, o zaman B’nin (bir olayı rapor eden önerme) doğru olması gözlemlenecektir.
- Verilen bir olayda B’nin yanlış olduğu gözlemlenir.
- Bu yüzden A yanlıştır.

Eleştirel sorular

A’nın doğru olduğunda B’nin doğru olduğu durum var mı?

B’nin doğru(yanlış) olduğu gözlemlenebilir mi?

A’nın doğru olmasının haricinde B’nin doğru olmasının bir nedeni olabilir mi?

İlişkiden nedene argüman

Bu argümantasyon yapısı iki olay arasında pozitif bir korelasyon belirten bir önermeden iki olay arasında nedensel bir ilişki sonucu çıkartır (Walton, 1996).

Yeşil bir bitkinin bulunmuş olduğu ortamın gün ışığı alma süresi ile bitkinin gün içinde fotosentez ile oluşturduğu oksijen miktarı arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.

Bu yüzden bitkinin daha fazla gün ışında bekletilmesi, gün içinde daha fazla oksijen üretilmesine sebep olur.

Şema (Walton, 1996)

A ile B arasında pozitif bir ilişki vardır.

Bu yüzden A, B’ye sebep olur.

Eleştirel soruları (Walton, 2008)

A ile B arasında pozitif bir ilişki var mı?

A ile B arasındaki pozitif ilişkinin önemli sayıda örneği var mı?

Sadece B'den A'ya değil A dan B'ye giden nedensel ilişkinin iyi delilleri var mı?

A ile B arasındaki ilişkinin üçüncü bir faktör tarafından belirlendiği göz ardı edilebilir mi?

Eğer ara değişkenler varsa, A ile B arasındaki nedensel ilişkinin doğrudan olmadığı gösterilebilir mi?

Eğer ilişki belirli bir aralıktaki nedenleri dışarıda tutmakta başarısızsa o zaman bu aralığın sınırları açık bir şekilde gösterilebilir mi?

B'deki artış veya değişim, yalnızca B'nin tanımlanma şekline bağlı olmadığı gösterilebilir mi?

Analojiden gelen argüman

Belirli bir açıdan bir durumun diğerine benzer olduğunda, tartışma için kullanılır (Walton, 1996).

Bunun için aşağıdaki şema söz konusudur (Walton, 1996) .

Genellikle C1 durumu C2 durumuna benzer.

C1 durumunda A doğrudur(yanlıştır).

Bu yüzden C2 durumunda A doğrudur(yanlıştır).

Analojiden argüman için eleştirel sorular aşağıda belirtilmiştir (Walton, 1996).

C1 ve C2 ilgili bağlamda benzer mi?

C1'de A doğru (yanlış) mı?

C1 ve C2 arasında belirtilen benzerliğin gücünü sarsabilecek farklılıklar var mı? Bu eleştirel soru ile orijinal analojiyi çürütebilecek karşıt bir analojinin olup olmadığını sorgulanır.

C1 ile benzer olan fakat A'nın yanlış (doğru) olduğu C3 durumu var mı?

Nedenden sonuca argüman

Belirli bir durumda bir olay türü meydana geldiğinde o zaman meydana gelebilecek veya meydana gelecek olan diğer olaylar tahmin edilir. Bu argüman türü için argümantasyon şeması aşağıdaki gibidir (Walton, 1995, 1996).

Genellikle, eğer A meydana gelirse, o zaman B meydana gelecektir (veya gelebilir).

Bu durumda, A meydana gelir (veya gelebilir).

Bu yüzden bu durumda B meydana gelecektir (veya gelebilir).

Eleştirel soruları;

Neden, sonuç ile geçerli bir ilişkiye sahip mi? Yani neden, sonucun doğru bir nedeni mi?

Korelasyon temelinde etki ne kadar muhtemeldir? (İki değişken arasındaki yüksek ilişki ne kadar yüksekse argüman o kadar olasıdır.)

Neden, sonucu üretmek için yeterli bir neden mi?

Diğer faktörler sonucun ortaya çıkmasını engelliyor mu? (Hastings, 1962)

Sonuçlardan argüman

Argümantasyonun bu türü genellikle düşünülmüş bir eylemin seyri üzerinde ayrılmış görüşlerin olduğu (bir taraf eylemi desteklerken diğer taraf ona karşı çıkar veya bilgeliğinden şüphe eder) müzakerede veya eleştirel tartışmada kullanılır.

Eğer A gerçekleştirilirse o zaman iyi (kötü) sonuçlar meydana gelecek (makul bir şekilde meydana gelebilir).

Bu yüzden, A gerçekleştirilmeli (gerçekleştirilmemeli)(Walton, 1996).

Eleştirel soruları ise aşağıdaki gibidir (Walton, 2006).

Sözü edilen bu sonuçların ortaya çıkma ihtimali ne kadar güçlü?

Eğer A gerçekleşecekse, bu sonuçlar meydana gelecek mi ve hangi delil bu iddiayı destekler?

Dikkate alınması gereken karşıt değerin başka sonuçları var mı?

- Delilden hipoteze argüman
- Eğer yeşil bir bitkinin bulunmuş olduğu ortamın gün ışığı alma süresi artarsa o zaman bitkinin gün içinde fotosentez ile oluşturduğu oksijen miktarı artar. Bu durum doğruysa bitki sürekli gün ışığına maruz bırakılırsa sürekli fotosentez yapacağı için bitki maksimum düzeyde oksijen üretir.
- İlişkiden nedene argüman
- Yeşil bir bitkinin bulunmuş olduğu ortamın gün ışığı alma süresi ile bitkinin gün içinde fotosentez ile oluşturduğu oksijen miktarı arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur.
- Bu yüzden bitkinin daha fazla gün ışında bekletilmesi, gün içinde daha fazla oksijen üretilmesine sebep olur.
- Nedenden Sonuca Argüman
- Genel bilgi: Yeşil bir bitkinin bulunmuş olduğu ortamın gün ışığı alma süresi arttığında bitkinin gün içinde fotosentez ile oluşturduğu oksijen miktarı artmaktadır.
- Bir durumda A kişisi yeşil bir bitkiyi daha fazla gün ışığına maruz bırakır.
- Bu yüzden bitkinin gün içinde fotosentez ile oluşturduğu oksijen miktarı artar.
- Genel bilgi: Organik bir madde oksijen ile yakıldığında su ve karbondioksit meydana gelir.
- İncelenen reaksiyonda:
- Glikoz oksijen ile yakılmaktadır. O zaman su ve karbon dioksit açığa çıkacaktır.

Kaynaklar

- Hastings, A. C. (1962). *A reformulation of the modes of reasoning in argumentation.* (Unpublished doctoral dissertation), Northwestern University, Evanston, Illinois. (6303413)
- Walton, D. (1995). *A pragmatic theory of fallacy*. Tuscaloosa and London: The University of Alabama Press.
- Walton, D. (1996). *Argumentation schemes for presumptive reasoning*. New York and London: Routledge Taylor and Francis Group.
- Walton, D. (1997). *Appeal to expert opinion: Arguments from authority*. The United Stetes of America: Pennsylvania State University Press.
- Walton, D. (1998). *Ad hominem arguments*. Tuscaloosa, Alabama: The University of Alabama Press.
- Walton, D. (2006). Fundamentals of critical argumentation. New York: Cambridge University.
- Walton, D. (2008). *Informal logic: A pragmatic approach* (Vol. 2). New York: Cambridge University Press.